

ОБРАЗОВАНИЕТО ПО СВЕТА

**ПЕДАГОГИЧЕСКИ
ФУНДАЦИЯ**

ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ИТАЛИЯ – ПРОМЕНИ, РЕФОРМИ, ТЕНДЕНЦИИ

Маринела Михова

В периода след 2000 г. Европейският съюз определя основните цели и тенденции в развитието на образователните системи на страните членки. Националните образователни политики се ориентират по посока на официалните документи, приемани на различни форуми на ЕС. Всяка страна членка пречупва общите изисквания през призмата на своите национални особености, традиции в образованието, постигнати резултати и перспективи.

Интересът към образователната система на Италия е продиктуван от факта, че тя е страна от групата на развитите страни, но се наблюдава голяма разлика в икономическото развитие и образователно равнище на населението между урбанизираната северна и селска южна част на страната.

Теоретичното изследване има за *цел* да представи в сравнителен план развитието на предучилищното и училищното образование в Италия през последните 30 години.

Според нас периодът от края на XX в. и началото на XXI в. е ключов за развитието на обществото като цяло и е достатъчно дълъг, за да се проследят тенденциите, които обхващат отделните образователни степени в съдържателен и формален план.

Задачите на изследването са:

1. Да сравни по аспекти развитието на образованието в Италия в периода на последните 30 години.
2. Да се очертаят реформите в развитието на италианското образование в контекста на европейската образователна политика.
3. Да се посочат тенденциите в новия образователен профил на страната.

Сравнителният анализ на образователната система на Италия ще бъде направен на основата на следните аспекти – цели на образованието и структура на образователната система. Спираме не само на тях, защото смятаме че те имат ключово значение.

Като източници на информация използваме базата данни на Европейската мрежа за информация и анализ на образователните системи в Европа “Eurydice”, публикацията на Международното бюро за образование “World Data on Education”, Европейски образователни системи 25+ – справочник, издаден от фондация “Пайдея”. Много полезни са и учебниците по Сравнително образование (1994, 1999) с автори Г. Бижков и Н. Попов.

За да бъде разбрана образователната система на Италия трябва да посочим основните принципи, върху които тя функционира. Те са ратифицирани от Конституцията на страната, влязла в сила на 1 януари 1948 г.:

- Свобода на образованието.
- Задължение на държавата е да осигури мрежа от всички видове и степени училища и да осигури свободен достъп до тях като се изключва всякакъв тип дискриминация.
- Автономия на университетите, академиите и други културни институции.
- Право на частни лица да откриват училища и образователни институции.
- Право и задължение на родителите е да осигурят образование на децата си.
- Учителите са свободни да преподават съобразно методи и критерии, които във всички случаи ще дадат възможност на учени-

ците да развиват своите способности, освободени от психологически и идеологически натиск (9).

От посочените принципни положения ясно прозира включването и ангажимента на държава, учители и родители в осигуряването на качество и равнище на образование на подрастващите. Узаконени са държавната и частната система на образование и е гарантирано правото на образование на всеки италиански гражданин в периода определен като задължителен.

Цели на образователната система

Образователните цели, които се формулират в нормативните документи се характеризират с глобалност на изказа и са с висока степен на константност. В определения за сравнителен анализ период целите на предучилищното и училищното образование са предефинирани няколко пъти. Единият път е в периода след 1991 г., когато влизат в сила Указанията, а вторият път през 2004 г. в Законодателен акт № 59 от 19 февруари 2004 г. Това е напълно естествено и е следствие от новите реалности в Европа след 2000 г., когато Лисабонската стратегия поставя ориентирите в цялостното развитие на Европейския съюз и в частност по отношение на образованието.

През 2012 г. Министерството на образованието приема ново национално ръководство за учебния план. То е разработено в унисон с ключовите компетенции, определени в “Европейска квалификационна рамка за учене през целия живот”, приета от Европейския парламент и Съвета на ЕС (2006). В него целта на училищното обучение е обобщена така: хармонично и всестранно развитие на индивида, в съответствие с принципите на Италианската конституция и Европейската културна традиция. Като средства за постигане на целта са посочени насърчаване на знанията, зачитане на индивидуалните различия и активното участие на ученици и родители. (5)

За да сравним целите на образованието и да покажем тяхното развитие, детерминирано от обективни причини, ще ги представим таблично.

Табл. 1. Цели на предучилищното образование

Указанията от 1991 г.	Законодателен акт № 59, 2004	Национални насоки за нов учебен план 2020
<p>1. Укрепване на физическите, интелектуалните и психодинамични характеристики на детската личност.</p> <p>2. Постепенно развитие на самостоятелността.</p> <p>3. Развитие на сетивните, осезателните, двигателните, езикови и интелектуални способности. (8)</p>	<p>1. Да допринесе за цялостното развитие на детето – афективно, психомоторно, познавателно, нравствено, религиозно и социално.</p> <p>2. Да стимулира развитието на потенциала им за общуване, за автономност, за творчество и за учене.</p> <p>3. Да гарантира равни образователни възможности. (7)</p>	<p>1. Да подпомогне развитието на детската идентичност, автономия, компетентност и гражданско съзнание. (3)</p>

Целите на предучилищното образование от 2004 г. ясно отразяват приоритетите на ЕС в сферата на образованието и в частност на предучилищното образование. Ако целите от 1991 г. са ориентирани към традиционните аспекти в личностно формиране на детето, то тези от 2004 г. поставят акцент и върху развитието на социалните умения, творчеството и уменията да се учи. Още в детската градина следва да се създаде среда, в която детето да твори и да се подготви за перманентния процес на учене.

Кратка, лаконична, но ясно фокусирана върху детската личност, е формулираната в последните насоки от 2012 г. цел на предучилищното образование.

За първи път, но напълно в унисон с водещите за ЕС принципи за равен достъп до образование и качествено образование за всички, е ясното дефиниране на ролята и мисията на предучилищното образование по осигуряване на възможността за изравняване на стартовата позиция на децата преди училищното образование. Реализирането на целите на предучилищното образование се обвързва с бъдещия успех на детето в училище и живота.

Табл. 2. Цели на началното училище и долната степен на средното училище в Италия

Цели на началното училище		
Указанията от 1991 г.	Законодателен акт № 59, 2004	Национални насоки за нов учебен план 2012
<p>1. Да осигурява първоначалната култура грамотност.</p> <p>2. Да дава основното социално възпитание.</p> <p>3. Да развива личността на детето.</p> <p>4. Да отстранява пречките от стопанско и обществено естество.</p> <p>5. Да предотвратява ограничаването на човешката личност.</p> <p>6. Да води към материален и духовен напредък.</p> <p>7. Да приучва към демократичен съвместен живот.</p> <p>8. Да възпитава в духа на семейните ценности.</p> <p>9. Да възпитава в дух на интеграция с европейските страни и интернационално сътрудничество. (2, 214)</p>	<p>1. Да подпомага личностното развитие.</p> <p>2. Да допринесе за усвояване на основните знания и развитие на уменията.</p> <p>3. Да постави основите на компютърната грамотност и логико-критическото мислене.</p> <p>4. Да развие средствата за изразяване – италиански и английски език.</p> <p>5. Да постави основите в използването на научния метод при изучаване на природата – нейните явления и закони.</p> <p>6. Да обучава в основните принципи на гражданското съжителство. (7)</p>	<p>1. Да подпомогне и осигури възможности за когнитивно, емоционално, афективно, социално, психическо, етично и религиозно развитие.</p> <p>2. Усвояване на основни знания.</p> <p>3. Поставяне основите в развитието на критическото и рефлекторно учене.</p> <p>4. Развитие на гражданското съзнание (4), използване на научния метод при изучаване на природата – нейните явления и закони.</p> <p>5. Да обучава в основните принципи на гражданското съжителство. (7)</p>
Цели на долната степен на средното училище		
<p>1. Да издига възпитателното и образователното ниво на всеки гражданин и на италианското общество като цяло.</p> <p>2. Да повишава способността за съпричастие</p>	<p>1. Да развива способностите за самостоятелно учене.</p> <p>2. Да укрепва отношенията на учениците към социалните взаимодействия.</p>	<p>1. Да подпомогне уменията за самостоятелно учене.</p> <p>2. Да подпомогне културната и социална грамотност на учениците.</p>

<p>към ценностите на културата и цивилизацията, на съвместния социален живот.</p> <p>3. Да повишава основната подготовка в областта на културата.</p> <p>4. Да предоставя възможност за максимална компетентност в общуването и използването на езика.</p> <p>5. Да подпомага социализацията.</p> <p>6. Да запознава учениците с проблемите и културата на обществата, различни от италианското, и по този начин да допринася на възпитанието и образованието на европейски и световни граждани. (2, 215)</p>	<p>3. Да осигурява допълнителни знания и умения както по отношение на културната традиция така и по отношение на културната, социалната и научна еволюция на съвременното общество.</p> <p>4. Да усъвършенства компютърните умения.</p> <p>5. Да развива индивидуалните способности на всеки ученик.</p> <p>6. Да прилага подходящи механизми за продължаване на образованието.</p> <p>7. Да въведе изучаването на втори чужд език от ЕС</p> <p>8. Да подпомогне учениците в бъдещия им избор, свързан с тяхното образование и подготовка. (7)</p>	<p>3. Да засили отношението на учениците към социално взаимодействие.</p> <p>4. Да организира и усъвършенства знанията и уменията.</p> <p>5. Да подпомогне формирането на по-широки и трансверсални компетенции, които са в основата на пълната личностна реализация и активно участие в социалния живот.</p> <p>6. Да подсигури учениците с адекватни инструменти за продължаване на образованието и обучавачите дейностите. (4)</p>
---	--	---

Началното училище и долната степен на средното училище обхващат периода на задължителното образование. Като цяло то трябва да бъде насочено към усвояването на основни знания, умения и компетенции, необходими за всеки гражданин, за да бъде той полезен както за себе си и за обществото.

Целите, формулирани в трите разглеждани документа, не се противопоставят. Те са с преобладаващ личностен и социален характер. От формална гледна точка целите от 2004 г. и 2012 г. са формулирани с по-конкретни по изказ съждения, а от съдържателна – ясно се откроява тяхната когнитивна ориентация.

Целите на началното училище и целите на долната степен на средното училище от 2004 г. и 2012 г. са формулирани на основата на идеята за надграждане и са ярко доказателство за това как Европейската образователна политика детерминира националните образо-

вателни политики. Шест от осемте ключови компетентности, определени в Меморандума за учене през целия живот от 2000 г., са цели на италианското задължително образование – комуникативни умения на роден език, комуникативни умения на чужд език, математическа грамотност и базови познания в областта на науките и технологиите, дигитални компетентности, умения за самостоятелно учене и събиране на информация, граждански компетентности и умения за междуличностното общуване.

Целите на горната степен на средното образование са част от общата цел на образованието в Италия, свързана с цялостното развитие на личността. Те са формулирани според вида на училището и са специализирани в зависимост от бъдещите планове на учениците за продължаване на обучението или усвояването на професия.

Структура на образователната система

Степените на структурата на образователната система на Италия е подчинена изцяло на приетата от страните, членки на ЮНЕСКО, Международна стандартно класификация на образованието (1996, 2011). Тези степени са: предучилищното образование, начално образование, средно образование – долна степен и горна степен, висше образование.

В периода, който разглеждаме, структурата на образователната система в Италия се реформира. Със закон от 28 март 2003 г. се правят нововъведения, които обаче не се отразяват върху модела на структурата, а по-скоро върху съдържателния аспект на отделните степени и етапи (Виж табл. 3) (6, 9).

Табл. 3. Структурата на образователната система на Италия

Структура на образователната система до 2000 г.	Структура на образователната система от 2003/4 г.
1. Предучилищно образование – 3–6 г. 2. Начално образование – 5 г. (6–11 г.) 3. Средно образование: – Долна степен – 3 г. (11–14 г.) – Горна степен – 3, 4, 5 г. (14 и 17, 18, 19 г.) 4. Висше образование	1. Предучилищно образование – 3–6 г. 2. Първи цикъл: – начално училище – 5 г. (6–11 г.) – долна степен – 3 г. (11–14 г.) 3. Втори цикъл с две направления – система на лицейте и професионални училища – 3, 4, 5 г. (14 и 17, 18, 19 г.) 4. Висше образование

Разделянето на училищното образование на два цикъла не отменя степените. Структурен модел на училищното образование в Италия продължава да бъде т.нар. френски модел – 5 + 3 + 3/4/5.

Решението да се въведат цикли не е самоцелна структурна реформа. То засяга учебните планове и учебните програми и в този смисъл е ориентирано повече към промяна на съдържателната, отколкото на структурната страна на образователната система.

Задължителното образование в Италия постепенно увеличава своята продължителност. От 1939 г. то е 5 години, след 1962 г. – 8 години, а от 2006 г. – 10 години и включва първия цикъл – началното училище (5 г.), долната средна степен (3 г.) и първите две години на горната средна степен.

Предучилищно образование

Предучилищното образование в Италия е за деца на възраст между 3 и 6 г. и не е задължително. Има само един вид детски заведения за предучилищно възпитание, наречени училища за малки деца *scuola dell'infanzia*. Това наименование е въведено през 1991 г. и заменя *scuola maternal*. Историята на предучилищното образование започва в края на XIX в. с откриването на детски заведения от частни лица и религиозни институции. От 1968 г. държавата поема отговорността за организацията и функционирането му и поверява сектора на Министерството на образованието. През този период с приоритет се финансират икономически изостаналите райони и бързо разрастващите се градове. След 70-те години на XX в., когато се отчита нарастване броя на жените на пазара на труда се предприемат мерки за разрастване мрежата от държавни детски образователни институции.

Посещаването на детските градини в Италия непрекъснато нараства. В края на 80-те години на XX в. процентът на записаните деца е около 80%, а на 90-те – 90%. Днес предучилищното образование в Италия е много популярно и е организирано на много високо качество. По данни на Министерство на образованието за учебната 2010/2011 г. детски градини посещават 93% от 3-годишните, 96,6% от 4-годишните и 89% от 5-годишните¹ (6).

Предучилищното образование в Италия не е задължително, но много преди Европейският парламент и Комисия да определят целите на своето развитие до 2020 г.² и да фокусират вниманието върху необходимостта от качествено предучилищно образование за всички деца преди постъпването им в училище тя е постигнала почти 100-процентен обхват на децата в детските градини.

Образователният процес в детската градина е в унисон със съвременните реалности. Министерството на образованието периодично разработва насоки и ръководства (1991, 2004, 2007), които актуализират целите и адаптират съдържанието на образования процес. През 2012 г. е прието последното ръководство “Indicazioni nazionali per il curricolo per la scuola dell’infanzia 2012 г.” То е съобразено с определените в Европейската рамка за ключови компетентности, препоръчани от Европейския парламент и Европейската комисия от 18 декември 2006 г. Обособени са пет сфери на дейност, за всяка от които са конкретизирани цели и са дадени методически насоки за организиране на образователния процес. Сферите са – Аз и другите, Тяло и движение, Образи, звуци, цветове, Реч и думи, Знание за света. В ръководството са описани компетенциите, които децата трябва да усвоят в резултат на обучението по всяка сфера.

Ръководството за училищата за малки деца от 2004 г. предвижда въвеждане на портфолио на компетенциите, но по-късно през 2006 г. Министерството отменя задължителния му характер и дава право на училищата да решат дали да го въведат.

Децата в детските градини са разделени обикновено на три групи според възрастта – 3, 4, 5-годишни. Допускат се и смесени групи. Броят на децата в една група е между 18 и 26. Той се определя от редица фактори – наличието на деца с увреждания, финансови обстоятелства, брой на учителите в региона.

Учебната година в училищата за малки деца започва на 1 септември и завършва на 30 юни. Децата имат по 40 часа седмично, като е възможно по желание на родителите те да се увеличат на 50 или да се намалят по 25 часа.

Начално образование

От учебната 2004/2005 г. училищното образование е в процес на реформиране, което включва и началното образование. То е задължително, безплатно и част от първия образователен цикъл. Продължителността му е 5 години и е за ученици на възраст от 6 до 11 години.

За дидактически цели началното образование е разделено на три периода – един първи клас, който е много тясно свързан с последната година на предучилищното образование и два периода от по две години (2–3 клас и 4–5 клас).

Учебните предмети, които се изучават, са следните – италиански език, английски език, математика, история, география, наука, технологии и компютри, музика, изкуство и дизайн, физическо възпитание и спорт, католицизъм. Най-много часове са отделени за италианския език и математика. Специално внимание се отделя на обучението по английски език и компютърна грамотност. Стандартите по всяка образователна сфера са разработени на основата на компетентностния подход и са задължителни за учителите.

Училищата имат възможност да работят по различни учебни планове. Разнообразието им зависи от включването на избираеми учебни предмети или дейности. Възможностите са както следва: изучаване само на задължителни учебни предмети в рамките на 24–27 часа седмично, 27 часа задължителни плюс 3 часа избираеми дейности и 40 часа, което включва целодневно обучение. Избираемите часове са между 99 и 198 часа и се определят съвместно с родителите. Посещаването на тези часове е безплатно.

Оценяването на постиженията на учениците се извършва ежедневно, като в края на всеки срок и на годината се поставят крайни оценки. Освен този вид оценяване, след въвеждането на новите образователни цикли в началния образователен етап, се въвежда и оценяване след първи клас, след трети клас и след пети клас. Тези оценки нямат селективен характер, а по-скоро диагностичен. Отговорни за оценяването на учениците от 1–5 клас са изцяло учителите. Те подбират методите, вида и съдържанието на проверката и оценката.

Преминаването от клас в клас в началното училище и към долната средна степен става на основата на срочно оценяване от

учителите. От 2004 г. след въвеждането на новата образователна структура са направени промени в оценяването на учениците от началното училище. Първата промяна е свързана с премахването на изпитите в края на началното образование. Втората промяна е свързана с оценяване поведението на учениците.

Постиженията на учениците продължават да се документират в лични формуляри за оценяване. Те включват както количествените оценки по отделните учебни предмети, така и качествени оценки в аналитичен или синтетичен формат, според решението на педагогическия съвет на всяко училище. Характеристиката за поведението на ученика е също част от този личен формуляр. Основната функция на този документ е да информира родителите за цялостното състояние на ученика.

През 2008 г. се създава Национален институт за оценяване на образователната система. Една от задачите му е да разработи и апробира тестове за оценяване на постиженията на учениците (външно оценяване). Министерството на образованието разработва план за последователно въвеждане на външното оценяване в отделните степени и етапи. През 2008/2009 г. се въвежда националното оценяване във 2 клас и 5 клас. Оценяват се постиженията по италиански език, математика и наука.

Италианската образователна система няма проблем с обхвата на децата в училище. Записаните деца за първи клас са почти 100%.

Средно образование

Долна степен

Долната степен на средното образование е единна, задължителна и безплатна и като такава е създадена през 1962 г., когато се обединяват всички средни училища – средните професионални училища, средните училища по изкуства. Както вече беше казано по-горе, преминаването от началното училище към училищата за долна средна степен става без изпит, а обучението в тях е 3 години.

По-съществени реформи в тази степен са правени през 1979 г. и 2004/5 и 2009 г. Промените засягат предимно учебния план (Табл. 3) и оценяването на учениците.

Табл. 3. Сравняване на учебните планове от 1979, 2004, 2009 (6, 7, 8, 9)

Учебни предмети 1979 г.	I	II	III	Учебни предмети 2004 г.	I	II	III	Учебни предмети 2009 г.	I	II	III
Италиански език	7	7	7	Италиански език	6	6	6	Италиански	9	9	9
История и география	4	4	4	История и география	4	3	3	Литература	1	1	1
Математика	4	4	4	Математика	4	4	4	Математика и науки	6	6	6
Чужд език	3	3	3	Английски език	2	2	2	Английски език	3	3	3
Наука	2	2	2	Втори чужд език	2	2	2	Втори чужд език	2	2	2
Техническо образование	3	3	3	Изкуства	2	2	2	Технологии	2	2	2
Изкуства	2	2	2	Музика	2	2	2	Изкуство и образи	2	2	2
Музика	2	2	2	Физическо възпитание	2	2	2	Музика	2	2	2
Религия	1	1	1	Религия	1	1	1	Религия	1	1	1
Физическо възпитание	2	2	2					Физическо възпитание	2	2	2

От таблицата се вижда, че най-много учебни часове традиционно се отделят за италианския език и математиката. От 2004 г. отпадат часовете по техническо образование, но от 2009 г. се въвеждат часове по технологии и се увеличават часовете по английски език. Въвежда се и изучаване на втори чужд език от Европейската общност. Специално внимание се отделя на гражданското образование. Разглеждат се теми по улично движение, околна среда, здравеопазване, здравословно хранене и активен живот, гражданско съзнание. Те са обединени в дейност “Образование за активен граждански живот” и включва участието на всички учители. Посочените примери

в учебния план са напълно в унисон с европейската образователна политика и дефинираните ключови компетенции.

Разработването на учебни програми за всеки учебен предмет е на основата на компетентностния подход и е в съответствие с Националните насоки за индивидуалния учебен план от 2012 г.

Оценяването на постиженията на учениците се извършва текущо от учителя и заключително в края на срока и годината. От 1977 г. стартира модернизирана система за оценка и контрол на учениците. Въвежда се т.нар. личен формуляр, който има 4 основни части: лични качества, описание на учебните резултати от предишните години, анализ на резултатите от обучението по всеки предмет, часове по незадължителна подготовка (1, 173).

От учебната 1994/1995 г. се прилагат нови критерии за оценяване на учениците. Постиженията се оценяват по петстепенна скала – отлично, мн. добре, добре, задоволително, незадоволително. В тази образователна степен е възможно повтарянето на класа.

В края на долната средна степен учениците държат национален изпит, който им осигурява достъп до училищата за горна средна степен. Преди образователната реформа от 2006/2007 г. националният изпит се е състоял от три писмени теста – по италиански език, по математика, по чужд език и един устен мултидисциплинарен тест. Оценяването е на базата на 4 степени – отличен, много добър, добър, задоволителен. С всяка от тези четири оценки може да се получи сертификат за завършена степен и да се продължи по-нагоре.

Днешната система на оценяване в края на долната средна степен е доста тежка. Във всяко училище има сформирана изпитна комисия, която включва учители от училището и председател външен член. Изпитът се състои от три части. Първата част включва четири писмени теста – италиански език, математика, основи на науката и ИКТ и чужд език, втората част – устен изпит, който включва учебните предмети от последната година е трета част – тест, разработен от Националния институт за оценяване на образователната система, за оценяване на уменията за четене и математика³. Оценката от изпита е средноаритметична, отбелязва се с количествено изражение – цифра, която трябва да бъде най-малко 6 при десетобална система на оценяване, за да се смята, че изпитът е положен успешно.

През последните 20 години процентът на учениците, които от началното училище преминават в долната средна степен, е около 95%. Отпадащите от системата ученици са много малко на брой – 0,3% в началното училище и 1,1% от долната към горната средна степен. Министерството следи стриктно за отпадащите от системата ученици и съответно взема необходимите мерки.

Горна средна степен

От 2006 г. започват реформи в средното образование. Две от тях са свързани със структурата на училищното образование – увеличаване на задължителното образование от 8 на 10 години, т.е. включване на първите две години от горната средна степен като задължителни и въвеждането на две направления в средното образование – система на лицееите и система на професионалните училища. Причината за втората е съществуващото дотогава разнообразие на училищата за горна средна степен. Последиците от това са големите различия в учебното съдържание, издаването на различни дипломи и реално невъзможност за хоризонтална проходимост.

От 1 септември 2007 г. влиза в сила новата наредба за средното образование, чрез която се въвеждат двете направления – система на лицееите и професионални училища (*sistema di istruzione e formazione professionale*). Системата на лицееите включва осем типа лицееи: лицееи по изкуствата, класически лицееи, лицееи по икономика, езиков лицееи, лицееи по музика и танци, лицееи по природни науки, технологичен лицееи, лицееи по хуманитарни науки. Някои от лицееите могат да предлагат и допълнителни направления, с което да задоволят интересите на учениците.

Обучението в лицееите е 5 години и е разделено на два цикъла по 2 години и едно последна година, предназначена за по-задълбочено усвояване на знанията и уменията в съответното направление. Дипломите, които издават лицееите дават право на випускниците да кандидатстват в университетите.

Текущото оценяване е подобно на това в началното образование и долната средна степен. Разликата е, че се въвежда училищна кредитна система, която се изчислява в края на всяка година.

В края на тази образователна степен се полагат задължителни държавни изпити. За да бъде допуснат ученик до тези изпити, трябва

да има равна или по-висока оценка от 6⁴ по всеки от изучаваните учебни предмети, както и поведение. Изпитите са три писмени (по италиански език и по учебни предмети от изучавания цикъл) и един устен (мултидисциплинарен и фокусиран върху учебните предмети, изучавани през последната година). Минималният брой точки за успешно издържан изпит е 60/100.

Диплома за завършено средно образование получават учениците, които са издържали изпита. В нея е отбелязано завършеното направление, учебните предмети и хорариума от часове, оценките от държавните изпити и кредитните еквиваленти. Дипломата се превежда на четири езика от Европейската общност.

През последните десет години се наблюдава трайна тенденция към увеличаване броя на учениците, които продължават образованието си в горната средна степен. Ако за 1999 г. той е бил 85%, през 2020 – 91%, то през 2010 г. е 94% (5).

Заклучение и изводи

През разглеждания период предучилищното и училищното образование в Италия преминава през значими промени. Те се дължат както на обективното динамично развитие обществото на XXI в., така и на изискванията, залегнали в официалните документи на Европейския съюз.

1. Целите на предучилищното и училищното образование се ориентират към цялостното формиране на личността, с акцент върху нейното когнитивно развитие. Най-новите формулировки са направени на основата на компетентностния подход, разработен в Европейската референтна рамка.

2. Предучилищното образование в Италия е много добре развито. Обхватът на децата е приблизително 100%. Правителството оценява ролята му за бъдещия прогрес на детето и проявява изключителна загриженост за неговото качество. Перманентно се адаптира съдържанието на учебните програми, които имат за цел една добра психолого-педагогическа подготовка за училище.

3. От 2006 г. задължителното образование се увеличава с 2 години и вече е 10 години.

4. Структурата на училищното образование продължава да бъде 5+3+4/5/, но за дидактически цели училищното образование е разделено на цикли – първи цикъл, който обхваща началното училище и долната средна степен и втори цикъл – горната средна степен.

5. Правят се промени в оценяването на постиженията на учениците. Въвежда се оценка за поведение, а от учебната 2008/2009 г. и външно оценяване.

6. От учебната 2007/2008 г. се въвеждат две направления в средното образование – система на лиците и професионални училища. С тази промяна се преодолява голямото разнообразие от средни училища, което е свързано и със съществени различия в учебното съдържание.

БЕЛЕЖКИ

¹ Процентът е по-малък, защото 8,6% от 5-годишните, родени преди 30 април, са записани в първи клас на учебната година.

² Европа 2020.

³ От учебната 2009/2010 такъв тест се провежда и след първата година на долната средна степен.

⁴ Оценяването е по десетобалната система.

Използвана литература, уеб сайтове, CD

1. *Бижков, Г., Н. Попов.* Сравнително образование. С.: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 1994.

2. *Бижков, Г., Н. Попов.* Сравнително образование С.: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 1999.

3. Европейски образователни системи 25+. Справочник. С.: Фондация “Пайдея”.

4. EURYDICE, Italy

<http://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/index.php/Italy:Overview>

5. UIS STATISTICS IN BRIEF,

http://stats.uis.unesco.org/TableViewer/document.aspx?ReportId=121&IF_Language=ehg&BR_Region=40500

6. World Data on Education VII Ed.2010/2011, Italy, -

http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Italy.pdf

7. World Data on Education VIEd.2006/2007, Italy – CD
8. World Data on Education VIEd.2003, Italy – CD
9. World Data on Education VIEd.2001, Italy – CD

ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ИТАЛИЯ – ПРОМЕНИ, РЕФОРМИ, ТЕНДЕНЦИИ

МАРИНЕЛА МИХОВА

Резюме

Статията представя едно теоретично изследване, което има за цел да представи в сравнителен план развитието на предучилищното и училищното образование в Италия през последните 30 години. На основата на богата база данни са анализирани целите и структурата на образованието и са очертани последните промени и нововъведения. Те са детерминирани както от обективното развитие на обществото, така и от изискванията на Европейския съюз по отношение на образованието.

PRESCHOOL AND SCHOOL EDUCATION IN ITALY – CHANGES, REFORMS, TRENDS

MARINELA MIHOVA

Summary

The paper presents a theoretical study that to provide in comparative perspective the development of pre-school and school education in Italy during the last 30 years. The education aims and structure are analyzed on the base of extensive database. The author outlines the recent developments and innovations. They are determined by both the objective development of society and the requirement of the European Union in the terms of education.